

dijaki in 37.000 učitelji ter 1564 meščanskih šol z 273.000 učenci in 7913 učiteljic. Poleg tega navaja statistika še 1430 dečjih domov z 59.000 dece in 2350 vzgojiteljev. Na 981 državljanov odpade torej 132 učencev in ena osnovna šola. Po ena meščanska šola odpade na 8562 prebivalcev in 185 učencev oziroma na 89 km². Od materinskih šol in dečjih domov odpade po eden na 9281 državljanov oziroma na 41 otrok ali 98 km².

— **Čh Stanje srednjih šol v Čehoslovaški.** V šolskem letu 1922/23. je bilo v Čehoslovaški 28 klasičnih čehoslovaških gimnazij, 23 nemških in 4 madžarske. Realnih gimnazij je bilo čehoslovaških 74, nemških 25, madžarskih 5 in 1 poljska. Reformiranih realnih gimnazij so imeli Čehoslovaki 25, Nemci 8, Madžari 2. V zadnjem času je zelo naraslo število ženskih srednjih šol. Bilo je 5 dekliških čehoslovaških realnih gimnazij, 14 reformiranih, 1 realna in 1 licej. Po manjših mestih obiskujejo ženske večinoma moške šole. Nemci imajo 13 reformiranih realnih gimnazij. Končno je obstajalo 47 čehoslovaških učiteljskih, 15 nemških, 1 madžarsko in 1 rusko. Vsega skupaj je na Čehoslovaškem 295 državnih in 94 privatnih srednjih šol. To število je za potrebe republike popolnoma zadostno in zato ne dovoljuje ministrstvo prosvete ustanavljanja drugih srednjih šol.

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

— **r Preganjanje slovenskih učiteljev.** Italijanom je vsak zaveden učitelj trn v peti. To mu dajo tudi občutiti. V sredstvih so v novejših razmerah toliko izbirčni, da svoje nasilje pokrijejo s figovim peresom kake pretveze. Tako so v zadnjem času pogladi čez mejo učitelja Hermana Kmetja iz Podkrajca, dasi stvar radi njegovega državljanstva (opcije) še ni končno javno rešena. Poslali so ponj fašistovski milico, ki ga je odvedla najprej v Gorico in nato v Vipavo pred komisarja Nicolettija. »Svetovali« so mu, naj odide iz države. Kaj je hotel? — Učitelja Alojzija Žorža v Postojni, ki je bil podpisal slovansko kandidatno listo, so pod izmišljeno pretvezo, da je otrokom prepovedal govoriti italijansko, čez noč prestavili v Knežak. — Učitelj Jožef Mislaj v St. Petru na Krasu je moral sredi leta napraviti prostor protežirancu fašistu Malalanu. Da so dobili pretvezo za premeščanje, je šentpeterski komisar ukazal Mislaju, naj agitira za »Lego Nazionale« in pozdravi zastopnike tega društva. Mislaj je to odklonil, češ, da je to pač naloga italijanskega specialista na šoli. Tudi vabilu na slavnostno kosilo se Mislaj ni odzval. Par dni nato je bil premeščen v Bukovlje.

— **r Nemško propagando na naših severnih mejah** vodijo poglavitno odpuščeni in upokojeni nemški učitelji. Nekateri teh so celo optirali za Avstrijo ter dobivajo tudi pokojnine ali vsaj miloščne iz Avstrije, vključno temu smejo nemoteno

živeti v naši državi, da tajno rovarijo na vseh koncih in krajih. Kakor so bili pod Avstrijo, tako so še danes glavni zaupniki »Schulvereine«, »Südmarke« itd. katera društva jih vsestransko podpirajo. Naše varnostne oblasti bi morale tem ljudem posvečati trajno pozornost: kaj delajo, s kom občujejo, odkod imajo sredstva. Še bolje pa bi bilo, ako jih enostavno iztirajo, ako niso naši državljani. Brez oblastnega sodelovanja tudi naša obrambna društva ne morejo varovati naših narodnih postojank ob mejah. Ceterum censeo pa je: za varstvo in ojačenje narodne misli na mejah naj se imenuje narodni obmejni komisar kot zaupnik in stalni poročevalec mariborskega velikega župana.

Splošne vesti.

— **Ob priliki seje širjega sosveta pov. UJU v Celju,** dne 17. t. m. bo šef prosvetnega oddelka v Ljubljani g. dr. St. Bevk dekoriral poverjenika UJU tov. Luko Jelenc z odlikovanjem belega orla, ki ga tov. Jelenc prejme kot poverjenik UJU v Ljubljani ob priliki II. kongresa jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani.

— **Nova uredba o draginskih dokladah.** Ministrski svet je razpravljal o uredbi draginskih dokladov, ki jo namerava izготoviti posebna komisija do 10. t. m., na kar bi bila izdana in bi stihla v veljavno skupno z novimi službenimi prejemki po novem uradniškem zakonu.

— **Narodni poslanik g. Sv. Markovič je poslal popravek »Narodni Prosveti«, v katerem skuša zavračati izvajanja »Učit. Tov.« št. 12 in »Nar. Prosvete« št. 24. in 27. Uredništvo »Nar. Prosvete« pripominja k njegovemu zagovoru sledeče: G. Markovič lahko izpričuje kar hoče, opravičiti se ne more. On, ki je bil tiho pri vprašanjih, pri katerih je bilo treba v imenu pravice in morale dvigniti glas, je ostal v parlamentu edino, da napade učiteljstvo. Nered, brezprimerno partizanstvo, korupcija, pomanjkanje vsakega zmisla za prosvetne reforme niso prišle pri njem v poštev. V oko ga bodejo le dohodki onih ljudi, ki pod najtežjimi prilikami in v bedi z največjim idealizmom vrše svoje službene dolžnosti. V splošnem on s tem popravkom priznava, kar je govoril. Naj objavi po stenografskem zapisniku kar hoče, »mi verujemo onemu, kar smo na lastna ušesa v parlamentu slišali in prinesli v 24. številki lista.« — G. poslanec Markovič povdarja v svojem zagovoru, da na prosvetne razmere v Sloveniji ni mislil in jih ni kritiziral. Mi pa trdimo, da so bile njegove besede tako splošne, da smo upravičeno dvignili svoj protest, najmanj se pa moramo strinjati z njegovimi reakcionarnimi nazori, da naj bodo profesorji nadzorniki nad osnovnimi šolami. G. Markovič ne sme pozabiti, da je govoril v imenu svoje stranke. Ožji sosvet Pov. UJU v Ljubljani je na svoji zadnji seji sprejel poseben protest, ki ga potom UJU pošlje radikalnemu parlamentarnemu klubu in v obvestilo drugim**

klubom in merodajnim faktorjem. Izjaviti moramo le, da močno obžalujemo nastop g. Markoviča.

— **Za upokojenje.** »Jutro« poroča: Iz krogov upokojenih učiteljev smo prejeli: Učitelji in učiteljice, upokojeni leta 1919., s pravico do penzij po novem zakonu od 23. julija 1919, bi morali dobiti po odloku finančnega ministrstva od 27. novembra 1923 nove penzije v dinarjih od dneva upokojitve po 20. avgustu 1919. Ker pa ta odlok do danes še ni bil izvršen, prosimo gospoda ministra prosvete Pribičeviča ter poslanca Reisnerja, naj blagovolita takoj posredovati, da se to v najkrajšem času zgodi, ker prizadeti že zelo težko čakamo na to izplačilo. — Prizadejim sporočamo, da je Pov. UJU ob izpremibi vlade napravilo ponovno vlogo na ministrstvo in centralo UJU.

— **Dan učiteljev-pevovodij v Ljubljani.** Zveza slovenskih pevskih zborov v Ljubljani je priredila povodom svoje letošnje redne skupščine, v nedeljo, dne 6. aprila 1924 popoldne ob treh v veliki dvorani »Uniona« s sodelovanjem včlanjenih zborov velik pevski koncert pod vodstvom pevovodje g. Zorka Prelovca. Posebno razveseljivo za nas je bilo na tem koncertu dejstvo, da so razen štirih, nastopili kot dirigenti sami pevovodje, ki se rekrutirajo iz učiteljskih vrst. Nastopili so sledeči dirigenti, ki so, ali so bili učitelji: Pevski zbor Zveze jugoslov. želez. iz Ljubljane. Pevovodja Mirko Premelč. Pevski zbor čitalnice v Zalogu. Pevovodja Mirko Kregelj. Pevsko društvo Krakovo-Trnovo iz Ljubljane. Pevovodja Josip Mihelič. Pevski zbor Slov. bralnega društva v Trzinu. Pevovodja Albin Lajovic. Pevsko društvo »Zvon« iz Šmartna pri Litiji. Pevovodja Mirko Premelč. Pevsko društvo »Zvon« iz Trbovelj in Glasbeno društvo iz Zagorja ob Savi. Pevovodja Oskar Moll. Šentjakovski pevski zbor iz Ljubljane. Pevovodja Adolf Gröbming. Pevsko društvo »Slavec« iz Ljubljane. Pevovodja Josip Brnobič. Pevski zbor »Glasbene Matice« iz Ljubljane. Pevovodja Srečko Kumar. — Med sporedom je g. koncertni vodja M. Hubad naznanil občinstvu, da se je dopoldne ustanovila »Zveza jugoslovanskih pevskih zborov«, kar je občinstvo z velikim odobravanjem vzelo na znanje. Koncertu je prisostvoval tudi zastopnik ministrstva prosvete iz Beograda g. Risto Odavič, načelnik umetniškega oddeljenja.

— **Razpis učiteljskih služb.** Uradni list, št. 28. z dne 3. aprila 1924 objavlja razpis učiteljskih služb na učiteljskih in srednjih šolah, na kar opozarjamo zainteresirane. Razpisanih je več mest telovadnih učiteljev. Na učiteljsku v Ljubljani je tudi razpisano: eno mesto vadniškega učitelja, eno mesto otroške vrtnarice in eno mesto vadniške učiteljice.

— **Okrajna učiteljska konferenca za mesto Ljubljano** se vrši v četrtek, dne 12. junija 1924. dopoldne

deloma v telovadnici v »Narodnem domu«, deloma v veliki dvorani »Mestnega doma«. Začetek konference točno ob 7. uri zjutraj v telovadnici v »Narodnem domu«. Dnevni red: 1. Otvoritev konference. 2. Važnost telesne vzgoje naše šolske mladine. Poročevalec učitelj Albin Smole. Z referatom bo združen praktičen telovadni nastop dečkov in deklic. Telovadbo dečkov vodi učitelj Albin Smole, telovadbo deklic telovadna učiteljica Vera Petričeva. Nadaljevanje konference bo v veliki dvorani »Mestnega doma«. 3. Nadzornikovo poročilo. 4. Kako prenesi v šolo in življenje Stritarjev rek: »Svetó služimo sveti domovini!« Na obdelavi te teme mora sodelovati v smislu razpisa višjega šolskega sveta z dne 3. januarja 1924, št. 106 vse učiteljstvo osnovnih in meščanskih šol v Ljubljani, in sicer na ta način, da se o temi posvetuje na domačih konferencah, ki naj določijo svojega poročevalca. Ta izdela referat za dotično šolo, uvažujoč mišljenja svojih tovarišev. Vsak referat naj zaključijo teze, ki naj bodo vsemu učiteljstvu v mestu Ljubljana kažipot in smernice vzgojnega delovanja v bodočem šolskem letu. — Poročevalca za to točko dnevnega reda določi na dan konference okrajni šolski nadzornik. — Izdelane referate naj predložijo vodstva (ravnateljstva) mestnemu šolskemu svetu najkasneje do 10. maja t. l. — 5. Poročilo knjižničnega odbora o stanju in računu okrajne učiteljske knjižnice. Eventualne nasvete o nakupu novih knjig je najkasneje do 1. junija t. l. naznaniti načelnici knjižničnega odbora gđ. strokovni učiteljici Ivanki Kalin. 6. Volitev štirih članov in njih namestnikov v stalni konferenčni odbor za prihodnje upravno leto. 7. Volitev štirih članov in njih namestnikov v knjižnični odbor za prihodnje upravno leto. 8. Samostojni predlogi, ki jih je najkasneje do 1. junija t. l. naznaniti stalnemu konferenčnemu odboru.

— **Socijalne ustanove učiteljstva Slovenije** odsek ima svojo sejo dne 17. aprila (veliki četrtek) ob 2. uri popoldne v »Narodnem domu« v tajništvo C. M. družbe. Prosimo sigurne udeležbe. Posebna vabila se ne razpošiljajo.

— **Tov. Kovačič Jak. v pok. na Pragerskem,** prodaja knjige »Slov. šolske Matice« in »Popotnike« od leta 1902. do 1922., »Dom. ognjišče« in »Naša bodočnost« več letnikov. Cene po dogovoru.

— **Najnovije izdaje »Učiteljske tiskarne«.** »Jutro« prinaša o književnih izdajah Učiteljske tiskarne sledečo oceno: »Tako marljive založbe za popularne edicije kot je »Učiteljska tiskarna«, ne najdemo zlepa na jugoslovanskem književnem trgu. Zadnja leta je »Učiteljska tiskarna« poslala med Slovence, Hrvate in Srbe celo vrsto publikacij, s katerimi je marsikdo položil temelj svoji knjižnici. Zadnje čase nam je ta vzorna pridna za-

tretje študije, h kateri sedaj prestopam. Zoper principe, ki sem jih tu postavil, greši študija na vsaki strani, v vsakem odstavku nešteto krat. O kakih jasnosti ali eksaktnosti izražanja ni niti sledu in prepogosto človek ne ve, ali je avtor sploh kaj hotel povedati ali pa se le igra z besedami. Glavna hiba tiči pač v tem, da snovi, ki jo je skompiliral iz raznih del, ni prebavil in da snov ni šla skozi njegovo duševnost. Zato je tudi v študiji ne more obvladati, ampak se igra snov z njim ter ga meče sem in tja. Čemu muči sploh čitatelja s formami in tipi Sprangerja, ki jih, ne vem zakaj, imenuje šestero virov, iz katerih prodira naše življenje? Že v tem se vidi vsa neeksaktnost, ko imenuje šablonsko podelitev sodobnega človeka na šest tipov — vires našega življenja. — Čemu tlači v okvir kratke študije toliko raznorodnih elementov, ki jim ne more dati stvarne, vidne sinteze? Ali mar zato, da zagreni drugim s svojo študijo čitanje avtorjev, iz katerih je sam črpal svojo modrost? Čemu ne upotrebja eksaktnih terminov in ne gre problemom metodno, znanstveno do živega? Čemu ocenjuje na smešno banalen način probleme, ki jih ne pozna in jih mogoče nikdar doumel ne bo, ker se preveč zapira realnemu življenju in dvajsetemu stoletju strojev, ki ima čisto posebne zakonitosti, po katerih se vrši ves razvoj? Čemu izloča v vsej svoji študiji človeka dosledno iz miljeja, s katerim sploh ne računa? In kako more govoriti končno o vzgoji na strani 47. v takih frazah po vsem tem, kar se je že o vzgoji stvarnega pisalo in dognalo. To je pravzaprav

drzno, da muči učiteljstvo in čitatelja s sličnim nestvarnim govorenjem še danes, ko so izšle že tudi pri nas stvarne študije o vzgoji! In kje so končno konkretne kulturno-pedagoške smernice, ki bi nam pokazale res nove perspektive za bodočnost, saj jih obeta podnaslov?

Ne bom se spuščal v analizo posameznih misli, ki so vzete iz najrazličnejših avtorjev, ker nimam pri rokah niti avtorjev niti se ne čutim poklicanega, da bi lahko govoril o vseh teh problemih. Tudi se ne maram spuščati v podrobnosti študije same, ki bo šla mimo učiteljstva brez vpliva, kakor da je ne bi nikdar bilo. Kar pa lahko posname učiteljstvo iz študije, je to, da ve, kako ne sme delati, če hočemo res dvigniti našo pedagogiko in naše vzgojstvo. Takemu načinu dela mora veljati neusmiljena borba, ker le tako bomo prišli in se dvignili do bolj zdravih del. Jaz upam, da je to zadnja študija te vrste, ki jo je prinesel Zbornik, in da se bo začelo tudi v pedagoškem področju delati stvarneje, kakor se že dela pri nas na filozofskem. Nositelj tega dela pa bo najboljši del učiteljstva samega v tesni zvezi z najboljšo inteligenco, ki mora tudi obsojati neresni način dela.

VI. Četrta študija — Pomožno šolstvo. Anica Lebarjeva — je stvar, informativen članek, ki nudi čitatelju vpogled v to važno panogo šolstva ter ga opozarja na njeno važnost. Če bi hotel še kaj za vsako ceno pristaviti, bi pripomnil, da nekako manjka globljih vidikov in nekoliko perspektive o možnosti razvoja pomožnega šolstva, če se organizira kdaj prava delovna ali produktivna

šola. Jaz sem si natančneje ogledal na pr. tu v Parizu, rue Vulpian, pomožni razred za zaostalo deco v starosti 8—12 let, kjer poskušajo zbuditi in razviti tudi intelektualne sile učenca s pravim ročnim delom, s ključavničarstvom in z mizarstvom. Po izjavah učitelja in po mojem lastnem vtisku izkazuje ta način dela lepe uspehe, čeprav je vse šele v začetku. Meni se zdi, da se bo tudi pomožno šolstvo razmahnilo šele v resnici takrat, ko premagamo šolo učilnico. — Toda to ni nikakor kritika študije, to so le moje misli.

S tem smo si ogledali prvi glavni del Zbornika »Članek in razprave« ter lahko prestopimo h »Kulturnemu pregledu«, ki sestoji iz štirih delov: a) Nova pota do novih pedagoških ciljev. Žgeč Franjo. b) Domača pedagogika v letošnjih resolucijah. c) Ljudska visoka šola v Ljubljani. d) Naredba.

a) O referativnem članku: Nova pota do novih pedagoških ciljev — Žgeč Franjo ne morem mnogo govoriti, ker sem avtor sam. Referat je zapoznel ptič, ki bi bil popolnoma na mestu pred dvema letoma, ki je pa bil sedaj naroden. Nisem ga pisal s posebnim navdušenjem, zato tudi ni na tisti višini, na kateri bi lahko bil, čeprav se ga ne sramujem.

b) Posrečena se mi zdi misel zbirati vse resolucije zadnjega leta pod naslovom: »Domača pedagogika v letošnjih resolucijah«, kajti te spadajo vsekakor v Ped. Zbornik. Ne bom razpravljal o posameznih resolucijah, ker to ne spada v okvir kratke kritike, vendar pa me silijo resolucije kato-

liškega shoda, da se ustavim malo pri njih. Ko sem jih čital prvič, sem se nehote vprašal, kako pa so te prišle v Pedagoški Zbornik, ko nimajo s pedagogiko popolnoma nič skupnega. To je vendar čisto navaden cerkvenopolitični načrt, kako si pridobiti popolno premoč nad šolo, nad našim učiteljstvom, nad našim narodom, to je pravzaprav posmeh vsaki objektivni pedagogiki. Nikdar ne bi bil pričakoval, da gre ta načrt v svojem fanatizmu tako daleč, da zahteva nekako kontrolo cerkve celo nad posameznimi predmeti, da zahteva od države katoliško pedagogiko, da zahteva le versko in npravo neoporečene katoliške učne osebe (za katoliške kraje). Meni se zdi, da vključ trenotnemu videzu gre razvoj v nasprotno smer in da ni danes več čas za tako netolerantne, fanatične resolucije. Dobro je, da so te resolucije v Ped. Zborniku, ne zato, da bi jih učiteljstvo odobravalo, temveč da spozna naklepe cerkve, če pride kdaj do moči. To bi pomenilo v smislu teh resolucij popolno inkvizicijo, srednji vek. Ne razumem, kako more uredništvo s takimi povsem političnimi načrti brez vsake pedagoške vrednosti koketirati ter celo zapisati na čelo teh resolucij blagohotne besede: »A v najobilnejšem obsegu se je vzgojnih vprašanj lotil kat. shod«. Vzgoja je tu le sredstvo političnim ciljem, zato to delo nima ničesar skupnega s pedagogiko, z vedo o vzgoji in te resolucije spadajo v politične časopise gotove barve, ne pa v Pedagoški Zbornik, ki naj ostane čisto pedagoški.

(Dalle prth.)

ložba poklonila štiri nove knjige. Ponatisnila je M. Pugljeve »Zakonce«, ki so v prvi izdaji pošli. Že to dejstvo samo na sebi priporoča knjigo, ki obdeluje motive iz bračnega življenja. Učiteljska tiskarna je »Zakonce« elegantno opremila ter jim določila razmeroma tako nizko ceno, da si jih lahko omisli marsikdo, ki je dosejal poznal knjigo samo po imenu. Vezani stanejo »Zakonce« 28 dinarjev. E. Ewald ni pri nas tujec v Jeruzalemu. Njegovo »Mater naravo«, ki pripoveduje, že imamo v slovenščini. Hrvati ga poznajo tudi po »Dvonožcu«. Pavel Holecšek je privedil zdaj za našo rabo Ewaldovo »Tiho jezero in druge povesti«. Povestice: Tiho jezero, Prazne sobe, Četvero dobrih prijateljev, Gosenica kapusovega belina, Lipovka, Smrekovi prelici, Dvanajst sester in paglavci so kaj mirne zgodbe, ki jih bere človek s preprostim srcem. Knjiga je izšla v okusni zunanji opremi, z naslovno sliko v barvah in stane vezana samo 26 Din. Naj bi segli po nji vsi roditelji! Občutljivo vrzel pri nas bo izpolnil »Šolski oder«, zbirka del v dramatični obliki za šolske prireditve. Učiteljska tiskarna nam je dosedaj poklonila dva zvezka iz te kolekcije, prvega in drugega. Prvi prinaša igrice za mladino v treh slikah »Povodni mož«, drugi pa »Božično pravljico«. V drugem zvezku najdemo Ernest Tiranove »Čudežne gosli« in Medvedovo »Vino ali voda?«. Vse te stvarce so jako primerne za šolsko gledališče in so deloma opremljene s petjem in glasbo. Dežela bo našla v njih nov vir za živahno duševno gibanje mladine, ki bo v »Šolskem oderu« izsledila marsikateri nov impulz. Zbirko priporočamo vsem, ki jim je namenjena in želimo, da bi čimbolj smoteno služila svoji svrhi. »Šolski oder« stane 6 Din. — Učiteljskemu priporočamo, da pridno sega po knjigah iz založbe Učiteljske tiskarne, ki jih naj naroča v Učiteljski knjigarni v Ljubljani.

— **Izpraševalna komisija za slovensko stenografijo.** Prosvetno ministrstvo je imenovalo v izpraševalno komisijo v Ljubljani za slovensko stenografijo na srednjih in njim sličnih šolah. Predsednik: inšpektor Josip Wester; izpraševalca: prof. Josip Marn in prof. Ivan Dolenc, vsi v Ljubljani; namestnika: prof. dr. Anton Dolar in prof. Josip Pirnat, oba v Mariboru.

— **Spomini na prof. dr. Kosa.** Ker sem bil pokojnikov učenec, sem poznal prof. dr. Kosa. Šele danes spoznavam, ko sem videl in slišal tekom let o toliko manj vrednih osebnostih, kako se jim zažiga kadilo, kako velik mož je bil oni skromni, tihi, mirni filozof, ki nas je kot dijak koprškega učiteljskega poučeval zemljepis, zgodovino in slovenščino. Lastnosti, katere so vezale nas mlade fante na tega resnega moža, naj navedem tu: Prva njegova lastnost je bila temeljito znanje. Ne prej, ne potem nisem našel učenjaka, ki bi znal tako navdušiti mladino n. pr. za proučevanje materinščine in slovnice, katera dela dandanes tolikim učnim osebam težave baš zato,

ker so se je sami učili posili od učiteljev, ki niso znali pridobiti mladine za ta drugače zares suhoparen predmet. Zgodovinska fakta pa je znal tako podavati, da je bila mladina celo navezana na njegova izvajanja in je pri tem pozabila na vse drugo. Njegova govorica je bila čista, pristna slovenščina. Ne le, da se je ogibal brezpotrebni tujim besedam, ampak gledal je tudi na slog, da je bil res slovenski. Dasi tako temeljit znanstvenik, je bil pokojnik tihe mirne narave, ki ni sili svoje osebe v prednje vrste. Maščevanja in jeze ni poznal. Bodi mi dovoljeno, da povem samo eno anekdoto iz njegove učne prakse. (Dotični gospod, ki je tu prizadet, naj mi oprost, saj ime itak ostane tajno). Pri zgodovinskem predavanju je imel dr. Kos navado, da je temeljito razvijal vzroke, zakaj se je to ali ono dogodilo. Posebno pri nastanku vojne. Tu je razvijal težnje in politične motive zdaj ene, zdaj druge stranke in, ko je slednjič iz teh dejstev nastal sukob, zaključil je to situacijo nasprotnikov z besedami: »... in slednjič je prišlo do boja.« Pri tem pa je še oni dolgi o v besedi boja zategnil, kakor zahteva pristna narodova govorica, kar pa se je nekemu dijaku, doma iz Gorice, jako smešno zdelo. Ker je bil fant jako živ in šaliv, posnemal je profesorja v šoli med poukom in tudi med pavzami. Ko se je nekoč zopet ponovila ta neprijetna šala, ki bi marsikatega drugega profesorja ujezila, reče pohlevni učenjak mirno: »No! I. L., ako znate vi bolje od mene, pa vi pridite ven in pojdem jaz na vaše mesto!« Na te besede se je umel profesor tako ironično nasmehniti, da je bil nagajivec že samo s tem zadosti kaznovan. Ocenjevati znanje svojih učenecv je znal tako, da se res ni mogel nikdar nihče pritožiti. Koprsko učiteljske je bilo, v oni dobi možko, razdeljeno po narodnosti; skupno ravnateljstvo in skupen profesorski zbor, a učiteljske je bilo ločeno v slovenski, hrvaški in italijanski oddelek. Po mojem mnenju je moral biti pokojnik dvakrat nameščen v Koprjo, in sicer prvokrat kot okrajni šolski nadzornik, drugič kot profesor. Spominjam se dobro, ko nam je v šoli razlagal pri slovenščini narodne običaje in sploh psiho naroda, pravil nam je največkrat lastne doživljaje iz svojega službovanja v Istri kot šolski nadzornik. Tako med drugim, da so v neki istrski cerkvi kmečki pevci peli »tantum ergo« popolnoma po napevu »Po jezeru bliz Triglava...«. Kar se pa tiče zdravja, takrat še mladega dr. Kosa, moram ugotoviti, da smo se resno bali zanj. Katar in kašelj sta ga pogosto mučila, a vkljub temu je kot miren značaj doživel lepo starost, zapustivši nam, ki smo ga imeli za profesorja, poleg dobrih naukov tudi vzor delavnega modrega moža, ki se je ves čas svojega življenja zavedal, zakaj živi. Bil je sam značaj, a znal je tudi vzgajati v tej smeri. — **A. B.**

— **Profesorski kongres v Splitu.** Glavna uprava profsorskega društva je sklenila, da se vrši letošnji kongres profsorskega udruženja v Splitu dne 9. in 10. julija. Po kongresu bodo izleti v okolico Splita.

— **Disciplinarna sodišča za uradnike.** Ministrstvo pravde je pripravilo načrt uredbe o disciplinarnih sodiščih za uradnike na podlagi uradniškega zakona. Načrt uredbe se predloži vsem ministrstvom v svrhu proučavanja.

— **Izpitni za učitelje telovadbe v srednjih šolah.** 5. maja prično v Zagrebu izpitni za učitelje gimnastike na srednjih šolah, ki se bodo vršili na moškem učiteljskem Meduličeva ulica 33. Kandidati naj vložijo kolkovano prošnjo na ravnateljstvo izpitne komisije (pokrajinska uprava oddelek za prosveto v Zagrebu) pred izpitnim rokom. Prošnji je priložiti: maturitetno spričevalo kake srednje šole ali učiteljskega zdravniškega spričevala kakega šolskega zdravnika, o telesni sposobnosti telovadnega učitelja, življenjepis, v katerem mora kandidat navesti obseg in vsa književna pomožna sredstva, da se razvidi, ali kandidatova priprava odgovarja zahtevam ter krstni list, oziroma o dovršitvi kakega praktičnega sokolskega tečaja. Vse priloge morajo biti kolkovane.

— **Angleški profesorji v Jugoslaviji.** Sredi meseca maja prispe v Beograd skupina 30 angleških profesorjev. V Beogradu ostanejo nekoliko dni, kjer obiščejo važnejša mesta. Iz Srbije krenejo v Makedonijo ter preko Črne gore na Boko Kotorsko, odkoder se po morju vrnejo v Anglijo.

— **»Naše stališče k nezakonitemu razveljavljanju mandatov v mestnem šolskem svetu v Ljubljani.«** V 24. številki »Učit. Tov. leta 1923. je poverjeništvu UJU izdalo obširno in vsestransko utemeljitev protesta proti ukinitvi starih mandatov v mestnem šolskem svetu v Ljubljani. Takratna pokrajinska uprava v Ljubljani je ukinitve mestnemu magistratu potrdila, a občinski svetnik J. Turk je oddal pritožbo na ministrstvo. Dne 10. marca t. l. je ministrstvo za notranje zadeve pritožbi ugodilo in s tem ostanejo mandati starih zastopnikov v mestnem šolskem svetu v veljavi, dokler jim ne poteče doba. Rešitev se je izvršila popolnoma v zmislu naše spomenice, kar dokazuje, da je bilo naše stališče pravilno in naša borba proti nasilju upravičena.

— **Prevedba učiteljstva.** Prevedba učiteljstva po novem zakonu za javne nameščence je končana in je prevedenih v Srbiji, Črni gori in Vojvodini 7587 učiteljev, v Hrvatski 3875, v Sloveniji 2976, v Dalmaciji 1019 in v Bosni in Hercegovini 928 učiteljev.

— **Samolastno podaljšanje šolskih počitnic je prepovedano.** Ker je neka zasebna dekliska šola v Ljubljani določila tri dni neposredno pred lanskimi božičnimi počitnicami za učenke spoved in obhajilo in duhovne vaje, ter s tem samolastno podaljšala pouka prost čas in počitnice, je dal višji šolski svet dotičnemu šolskemu vodstvu ostro grajo in za bodoče splošno strogo prepovedal tako postopanje.

— **Povodom 5. obletnice osvoboditve Mežiške doline** se bo vršila dne 29. maja t. l. v Guštanju velika manifestacijska slavnost in se bo ob tej priliki odkril padlemu junaku poročniku Malgaju spomnik, ki so mu ga iz hvaležnosti postavili hvaležni guštanski Slovenci s pomočjo nabranih prispevkov. Ta manifestacija, pri kateri morajo sodelovati vsi sloji brez razlike političnega prepričanja, bo morala našim koroškim bratom onkraj meje pokazati, da jih mi svobodni državljani nismo pozabili, pač pa da se naše vrste strinjajo v mogočne falange, ki bodo svojčas poplavlile gosposvetko polje. Naša sloga in enodušnost morata dvigniti narodni ponos in zavednost zaslužnjem bratom preko meje. Mi, svobodni državljani, položimo pa nove zaklimbe za novo delo za svojo lepo domovino. Vse narodne organizacije in korporacije so zagotovile polnoštevilno sodelovanje. Obračamo se tem potem tudi na Vas, da s svojo navzočnostjo povečate vtis cele slavnosti, a da tudi pri drugih v Vaši bližini agitate za udeležbo. Vobče Vas prosimo, da blagovolite zasledovati naše časopise, ki bo prinašalo točne članke o pripravah. Blagovolite nam vsaj do 5. maja t. l. sporočiti, ali se udeležite slavnosti in v kakem številu, ker bomo preskrbeli polovično vožnjo, po potrebi tudi posebne vlake in prehrano. — **Odbor za Malgajev spomenik v Guštanju.**

— **Umrl je v Ljubljani g. M. Deržaj.** oče tov. Vil. in Vacl. Deržaja. Naše sožalje!

— **Šolska vodstva,** ki napravijo meseca maja ali junija izlet na Bled, obvešča podpisani, da jim preskrbi v hotelu Triglav: 1. Zajutrak (kava, kruh) za 3.50 Din, 2. Kosilo (juha, govedina, dve prikuhi) za 12.50 Din, namesto mesa pečenko 15 Din, 3. Večerja (golaž s cmoki) 12 Din, Napitnina 1 Din, 4. Jezerska kopel brezplačna, vožnja na otok in nazaj 1 Din. V slučaju prihoda javite število oseb in dan. — J. Žirovnik, hotel Triglav, Bled.

Učiteljski pravnik.

— **Š učitelj, ki prosijo za akontacijo pokojnine,** morajo navesti v prošnji: 1. Kdaj in s katerim odlokom so bili upokojeni; 2. koliko let so služili; 3. kdaj so prejeli zadnjo aktivno plačo, odnosno kdaj so bili odrešeni od službe; 4. pri kateri blagajni žele prejemati pokojnino; 5. koliko je znašala zadnja njihova aktivna plača. Prošnje so kolka proste in se morajo vlagati preko prosvetnega oddelka. — Zadnje prošnje za akontacijo in tudi one za ureditev penzije so vse zastale zaradi vladne krize in bolezni prosvetnega ministra, ki mora osebno podpisati vsa odobrenja.

Naša gospodarska organizacija.

OBČNI ZBORI

se bodo vršili v sredo, 16. aprila 1924 v sobi št. 17 »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani, in sicer:

1. »Narodne šole« ob 9. uri.
2. »Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam« ob pol 10. uri.
3. Društva za zgradbo »Učiteljskega konvikta« ob 10. uri.

IVAN LAPAJNE:

Kako smo zborovali pred 50 leti.

(Učiteljska spominska črtica.)

(Konec.)

Začasni odbor

»Učiteljskega društva za slov. Štajer«.

Pravila »Učiteljskega društva za slovenski Štajer«.

§ 1. Namen društva je: pospeševanje in podpiranje narodnega (ljudskega) šolstva na slovenskem Štajerju.

§ 2. Sredstva si pridobiva:

- a) po letnih doneskih svojih udov,
- b) po sprejemanju daril v novcih, knjigah, učnih pomočkih in šolskem orodju,
- c) po dohodkih časnika in drugih spisov, katere izdaja društvo.

§ 3. Društvo deluje po različnih načinih:

- a) izdaja svoj šolski časnik ali po mogočnosti tudi druge spise,
- b) sklicuje zbornice v posvetovanje šolskih zadev,
- c) dela peticije na šolske oblasti in resolucije na šolska društva in skupščine,
- d) snuje si po mogočnosti svojo knjižnico.

§ 4. Društveni udje so:

- a) pravil udje,

b) podporni in
c) častni udje.

§ 5. Pravi udje so narodni (ljudski) učitelji na slovenskem Štajerju. Pravi ud postane tisti učitelj, kateri plačuje od občnega zbora ali pa od odbora določeni letni donesek.

§ 6. Podporniki so drugi šolski prijatelji, kateri plačujejo taisti znesek.

§ 7. Za častne ude sme le občni zbor imenovati osebe, katere imajo za povzdigo slovenskega šolstva posebne zasluge.

§ 8. Pravice vseh pravih udov so, da smejo na občnem zboru govoriti, staviti nasvete, glasovati, v odbor voliti in izvoljeni biti.

Pravi in podporni udje dobivajo tudi časnik, kojega izdaja društvo.

Častni in podporni udje imajo iste pravice, kakor pravi udje; samo aktivne in pasivne volilne pravice nimajo.

§ 9. Občni zbor ima pravico:

- a) da voli vsako leto v odbor predsednika in 14 odbornikov iz raznih okrajev slovenskega Štajerja, izmed katerih jih mora bivati vsaj 5 na društvenem sedežu ali v najbližji okolici njegovi,
- b) da izbere izmed udov 3 pregledovalce računov,
- c) da sme prenejarjati društvena pravila in
- d) sklepati o društvenem razpustu.

§ 10. Začasni društveni sedež je do 1. občnega zbora v Ljutomeru.

§ 11. Snovalni odbor sklepa, v kateri kraj se skliče 1. občni zbor. Društveni sedež pa določuje vsikdar posebej občni zbor. (Tak sklep ima še-le po zadobljenem vladnem dovoljenju veljavo).

§ 12. Občni zbor se mora sklicati vsako leto vsaj enkrat, in sicer o velikih šolskih počitnicah. Kraj zborovanja določa prejšnji občni zbor ali pa odbor. Zbor veljavno sklepa, ako je vsaj 20 udov pričujočih. V odbor se voli z listki; veljajo pa tudi volilni listki nepričujočih družabnikov, ako so od njih lastnoročno podpisani. Odločuje relativna večina glasov.

§ 13. Društvene zadeve opravlja odbor, ki voli izmed sebe predsednikovega namestnika, tajnika in blagajnika. Pri odborovih sejah mora biti najmanj 8 odbornikov ali vsaj 5 pričujočih. V poslednjem slučaju pa morajo vsaj 3 odborniki pisмено izraziti svoje mnenje o točkah dnevnega reda.

§ 14. Predsednik vodi društvo in ga zastopa na zunaj. Sklicuje odbore seje, kadar se mu zdi potrebno ali kadar to zahtevajo trije odborniki in odločujejo pri enakem številu glasov. Kadar je on zadržan, ga namešča njegov namestnik. Tajnik oskrbuje pisarije, blagajnik pa blagajnico.

§ 15. Prepire med družabniki, v društvenih zadevah razsoja občni zbor.

§ 16. Ako ima društvo prenehati, odloča poslednji občni zbor, kaj se mora z društvenim premoženjem zgoditi.

Dasi je imelo društvo svoj sedež, vedno le začasno, ves čas svojega obstanka (5 let) v oddaljenem Ljutomeru, kjer takrat še ni bilo železnice, je vendar

pridno zborovalo ter imelo doma in drugod pogostoma odbore seje in občne zbornice. Lepe, od učiteljev in šolskih prijateljev dobro obiskovane glavne skupščine v zvezi s koncerti je imelo v Mariboru (1874.) v Celju (1875.), v Ptuj (1876.) in naposled v Ljutomeru (1877.). To slednje leto je nameravalo zborovati še v Brežicah, pa je bilo tam premalo narodnih učiteljev, nemškutarjev pa preveč; zato se zborovanje ni vršilo. Po letu 1878., ko se je pisec preselil iz Ljutomera v Krško, je društvo prenehalo. — Zborovali smo torej pridno, toda bili vedno pod nadzorstvom policajev in glavarjev. Grdo so nas gledali šolski, okrajni in deželni nadzorniki, napadali nas nemškutarski listi »Laibacher Schulzeitung«, »Laib. Tagblatt«, »Tagespost« itd. Pisec, kot predsednik društva, je imel leta 1875. celo s celjsko mestno sodnijo neprilike. Na ovadbo magistrata in deželnega šolskega sveta v Gradcu ga je ta sodnija obsodila na 10 gld. (ali 48 ur zapora), češ, da je bila njegova, v Celju v spalno sobo sklicana odborova seja — občni zbor. Na priziv obsojenca, katerega je dr. Janko Srnc v Mariboru v dveh inštancah brezplačno zagovarjal, je bil pisec od okrožnega sodišča v Celju oproščen obsodbe prve instance (sodnik je bil neki Mosché v tej 1. instanci, v 2. instanci pa senat pod predsedstvom svetnika Štuheca, oče zdravnika dr. Štuheca).

To je bila piščeva edina sodnija saka obsodba v njegovem burnem življenju, pa hvala Bogu, še ta ni obveljala. — »Per aspera ad astra«.